

Drogförebyggande policy och plan för Vingåkers kommun 2009-2010

Antagen av kommunfullmäktige 2009-06-08, § 67

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	2
1.1 DEFINITION DROGER.....	2
1.2 UPPDRAG	2
1.3 SYFTE	2
2. BAKGRUND	3
2.1 NATIONELLA FOLKHÄLSOMÅL	3
2.2 NATIONELLA HANDLINGSPLANER	4
2.3 MÅLGRUPP	4
2.4 GENOMFÖRANDE	5
2.5 AVGRÄNSNING	5
2.6 RELATERADE DOKUMENT	5
3. MÅL	5
3.1 VISION.....	6
3.2 MÅL	6
3.3 DELMÅL	6
3.4 INDIKATORER	6
4. IMPLEMENTERING OCH REVIDERING	7
5. UPPFÖLJNING/UTVÄRDERING	7
6. HANDLINGSOMRÅDEN	7
6.1 KOMMUNÖVERGRIPANDE HANDLINGSOMRÅDEN.....	7
6.2 HANDLINGSPROGRAM OCH ÅTGÄRDER FÖR RESPEKTIVE FÖRVALTNING.....	8

Dokumenttyp Policy och plan	Dokumentnamn Drogförebyggande policy och plan för Vingåkers kommun 2009-2010	Fastställt Kf 2009-06-08 § 67	Beslutande Kommunfullmäktige
Giltighetstid 2009-2010	Processägare Förvaltningschefgruppen	Senast reviderad	Detta dokument gäller för Samtliga politiska organ och förvaltningar i Vingåkers kommun

1. Inledning

För ett effektivt förebyggande arbete krävs en kombination av åtgärder. Arbetet ska vara samordnat och långsiktigt, ske på flera olika arenor, nivåer och med många aktörer. Kommunen bör arbeta för att minska tillgången och efterfrågan på alkohol och droger samt motverka riskfaktorer och främja skyddsfaktorer. Det behövs även policydokument och handlingsplaner. Det är grunden till att detta dokument tagits fram.

1.1 Definition droger

Med **droger** avses i denna policy- och plan:

Alla ämnen som påverkar centrala nervsystemet genom att t.ex. framkalla rus eller liknande påverkan och/eller är beroendeframkallande samt kan ge skador det vill säga:

- **Alkohol**
- **Tobak**
- **Narkotika** (opiater, cannabis, centralstimulerande medel, hallucinogener)
- **Läkemedel** (icke- medicinskt betingat)
- **Dopningsmedel/preparat** (anabola steroider, tillväxthormon, testosteron och liknande)
- **Snifningsmedel** (lösningsmedel, lim, gaser mm. som används i berusningssyfte)

1.2 Uppdrag

Kommunstyrelsen beslutade 2008-05-26, § 105 att en drogförebyggande policy och program ska tas fram och utsåg förvaltningschefgruppen till styrgrupp för det drogförebyggande arbetet. Ett processarbete påbörjades i förvaltningschefgruppen under sommaren 2008 med att ta fram en drogförebyggande policy och program, den drogförebyggande samordnaren var delaktig i framtagandet.

Den kartläggning som sammanställdes 2007 av Cecilia Söderberg, drogförebyggande samordnare har legat till grund för de åtgärder som finns med i planen.

De nationella handlingsprogrammen för alkohol, narkotika och tobak har beaktats vid framtagandet av planen.

Insatserna är utformade efter de drogförebyggande metoder som är effektiva, men utgår från de resurser som finns i kommunen. Arbetet i planen ska kunna ske i ordinarie verksamheter och är utformade för ett hållbart, långsiktigt arbete.

1.3 Syfte

Syftet med en drogförebyggande policy och plan är att samordna insatserna i kommunen och få gemensamma riktlinjer för genomförandet av arbetet.

2. Bakgrund

En av de största riskfaktorerna mot god hälsa är hög alkoholkonsumtion, tobaksbruk, missbruk av narkotika och andra droger. Det leder även ofta till negativa sociala konsekvenserna. Droger orsakar omfattande samhällskostnader, liksom tragedier för familjer och enskilda individer.

Konsumtionen av droger har ökat det senaste årtiondet detta beroende på att tillgängligheten har ökat, genom lägre priser och ökad införsel. Alkoholkonsumtionen i Sverige är uppe i 10 liter ren alkohol/vuxen/år och priserna på narkotika har halverats på 15 år. Allt icke medicinskt bruk av narkotika är idag olagligt och anses som missbruk. Möjligheten att kontrollera tillgänglighet har minskat och prispolitiken har lett till ökad import. Ökad drogkonsumtion ökar antalet brott, olycksfall, skador samt konsekvenser såsom beroendeproblematik, sjuklighet och dödlighet. Det gör det viktigt att arbeta drogförebyggande.

Det finns en ökad kunskap om vilka åtgärder som ger positiv effekt i det drogförebyggande arbetet. Avgörande för utformning av förebyggande åtgärder är att ha kunskap om vilka de viktigaste risk- och skyddsfaktorerna för drogproblem är och hur dessa ska kunna motverkas respektive främjas. Preventionsforskning visar att ju fler risk och skyddsfaktorer på individ-, grupp- och samhällsnivå som kan påverkas desto större blir den förebyggande effekten. Även aktiva insatser och samverkan för att begränsa konsumtion, minska missbruk av droger och främja en sund och livsbejakande miljö för kommunens invånare är av vikt. Insatserna ska syfta till att minska tillgängligheten, begränsa efterfrågan och tidigt uppmärksamma riskfyllda drogvanor. Tillgänglighetsbegränsande åtgärder och föräldrastöd är de områden som är mest effektiva.

2.1 Nationella folkhälsomål

Den svenska folkhälsopolitiken utgår från elva målområden som är antagna av Sveriges riksdag. Där återfinns de bestämningsfaktorer som har störst betydelse för den svenska folkhälsan. Det övergripande syftet är att: **skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.**

De elva målområdena är följande¹:

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
3. Barns och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa

¹ Målområdena omformulerades i Regeringens proposition 2007/08:110: En förnyad folkhälsopolitik.

9. Fysisk aktivitet

10. Matvanor och livsmedel

11. Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel

För målområde 11 är det tobaks- och alkoholkonsumtionen i första hand som ger de stora folkhälsoproblemen. Rökning drabbar även de som inte röker (s.k. passiv rökning).

2.2 Nationella handlingsplaner

På statlig nivå har nationella handlingsplaner (2006-2010) antagits för att förebygga alkohol- och narkotika problem, i dessa läggs en ökad vikt vid lokalt förebyggande arbete. Arbetet på lokal nivå är avgörande för att nå framgångsrika resultat.

Huvudmålet för alkoholpolitiken är: **att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar**

Delmål är:

- åstadkomma en alkoholfri uppväxt
- skjuta upp alkoholdebuten
- åstadkomma fler alkoholfria miljöer
- ingen alkohol ska förkomma i trafiken, i arbetslivet eller under graviditeten
- bekämpa den illegala alkoholhanteringen

Svensk narkotikapolitikens övergripande mål är: **ett narkotikafritt samhälle**

Delmål är:

- att minska rekryteringen till missbruk
- förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk
- minska tillgången på narkotika

Målet för samhällets insatser inom tobaksområdet är: **att minska tobaksbruket**

Delmål är:

- En tobaksfri livsstart från år 2014
- En halvering till år 2014 av antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa
- En halvering till år 2014 av andelen rökare bland de grupper som röker mest
- Att ingen ofrivilligt ska utsättas för rök i sin omgivning

2.3 Målgrupp

Åtgärderna i den drogförebyggande planen riktar sig till hela befolkningen i Vingåkers kommun med fokus på riktade insatser mot barn och ungdomar.

2.4 Genomförande

Ytterst ansvarig för genomförandet är ledande tjänsteman inom respektive förvaltning och verksamhet.

Det förebyggande arbetet ska bedrivas av dem som arbetar i kommunens respektive förvaltningar, för vissa områden bör arbetet ske gemensamt. Alla har gemensamt ansvar i kommunen för förebyggande arbete och tidiga insatser.

Målsättningen är att drogförebyggande arbete ska vara en naturlig del i det dagliga arbetet på förvaltningarna och finnas med i planeringsarbetet.

2.4.1 Externa aktörer

Även externa aktörer i kommunen är viktiga för att målen ska uppnås. Blad dessa kan nämnas primärvård, polis, trossamfund, ideella föreningar och organisationer.

2.5 Avgränsning

Denna policy och plan är avgränsad till att gälla *förebyggande* arbete inom kommunen.

2.6 Relaterade dokument

I Vingåkers kommun finns fyra dokument som är relaterat till drogförebyggande arbete. För dessa frågor hänvisas till följande skrifter:

Riktlinjer för tillstånd att servera alkoholdrycker - spritdrycker, vin och starköl (1995)

Personalpolitiskt handlingsprogram vid missbruk av alkohol och droger, Vingåkers kommun (1997)

Tobakspolicy, Vingåkers kommun (2007-03-26) för anställda och förtroendevalda

Kartläggning av alkohol- och drogsituationen i Vingåkers kommun samt förebyggande arbete (2007)

3. Mål

Målen för det drogförebyggande arbetet i Vingåkers kommun utgår från de nationella folkhälsomålen och handlingsplanerna. Det drogförebyggande arbetet är även en del i att förverkliga Sörmlandsstrategin - det ska vara enkelt att förverkliga sina ambitioner, idéer och framtidsplaner.

3.1 Vision

Det ska vara enkelt att ha ett gott liv i Vingåkers kommun. Vingåkers kommun ska vara fritt från missbruk och skador av alkohol, tobak och andra droger. Alla unga har rätt till en uppväxt fri från droger.

3.2 Mål

Målet med det drogförebyggande arbetet är att minska bruket av droger, förebygga missbruk och skadeverkningar av droger samt att ungdomsåren upp till 18 år ska vara drogfria.

3.3 Delmål

- Att alkohol- och tobaksdebuten skjuts upp bland ungdomar.
- Minska tillgängligheten av tobak och alkohol för ungdomar under 18 år.
- Minska antalet tobakskonsumenter och att färre börjar använda tobak.
- Minska totalkonsumtionen av alkohol och begränsa antalet skador till följd av alkoholkonsumtion.
- Motverka risk/högkonsumtion och missbruk av droger.
- Antalet narkotikamissbrukare och dopninganvändare ska minska samt ett samhälle fritt från narkotika ska eftersträvas.
- Inga ungdomar ska testa eller använda narkotika eller dopningsmedel.

3.4 Indikatorer

Indikatorerna nedan bygger på statistik från landstingets undersökning ”Liv & Hälsa Ung”, socialförvaltningens egen statistik samt uppgifter från Systembolaget om försäljningen i Vingåker.

- Andel elever i årskurs 7, 9 respektive 2 som röker
- Andel elever i årskurs 7, 9 respektive 2 som snusar
- Andel elever i årskurs 7 som någon gång har druckit alkohol
- Antal gånger som elever i årskurs 9 respektive 2 i genomsnitt har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna
- Antal sålda liter ren alkohol per invånare över 15 år på systembolaget i Vingåker
- Andel elever i årskurs 9 respektive 2 som känner till någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?
- Antal personer som anmälts för rattfylleri under året
- Antal vård dygn på institution för vuxna missbrukare under året
- Antal personer som under året vårdats på institution för vuxna missbrukare
- Andel elever i årskurs 9 respektive 2 som någon gång har använt narkotika

4. Implementering och revidering

För att drogförebyggande policy och plan ska bli verkningsfull och få genomslagskraft är implementeringen viktig, dvs. att införa, förankra och sätta programmet i bruk. Planen är vägledande för nämnder och förvaltningar. Det är ett kommunalt övergripande dokument som överlåter till verksamheterna att själva utforma åtgärderna utifrån angivna ansvarsområden.

Drogförebyggande policy och plan bör revideras vid behov och vid utgången av 2010.

5. Uppföljning/utvärdering

En förutsättning för att arbetet fortskrider är att nämnder/förvaltningar följer upp, utvärderar och utvecklar sitt arbete. Allt arbete som görs bör följas upp och/eller utvärderas. Uppföljning och utvärdering bör göras löpande under processens gång och inte bara efter genomförande. Uppföljning och utvärdering kan göras på flera olika sätt och med olika metoder. Varje förvaltning väljer själva vilken metod som används vid uppföljning/utvärdering beroende på åtgärd. Uppföljningen/utvärderingen ska göras för att ta reda på hur målen uppfyllts, vad som genomförts, om programmet har följts, varför inte om det inte gjorts, vad har fungerat respektive inte fungerat och vad kan göras bättre. Det viktiga i utvärderingen är att få svar på om arbetet uppfyller det syfte som är tänkt med arbetet.

Det drogförebyggande arbetet ska följas upp och/eller utvärderas fortlöpande och redovisas årligen till kommunstyrelsen. Det arbete som genomförs bör dokumenteras skriftligen för att underlätta uppföljningen. Utifrån de uppsatta målen och planen ligger ansvaret på berörda nämnder och förvaltningar. Arbetet ska rapporteras in till förvaltningschefen som i sin tur rapporterar till kommunstyrelsen att arbetet löper enligt programmet eller om avvikelser förekommer. Kommunstyrelsen ansvarar genom förvaltningschefgruppen för att det drogförebyggande arbetet samordnas och regelbundet följs upp. Alla förvaltningar har gemensamt ansvar för det drogförebyggande arbetet. Respektive förvaltning har särskilt ansvar för de åtgärder som står under respektive förvaltning.

6. Handlingsområden

Handlingsområden är de åtgärder/insatser som kommunen ska vidta för att nå målen.

6.1 Kommunövergripande handlingsområden

Inom följande områden bör arbetet ske gemensamt i samarbete mellan förvaltningarna.

6.1.1 Samverkan

En god samverkan och samarbete mellan förvaltningarna kan leda till att problem och oro bland barn och ungdomar uppmärksammas i tid innan de har hunnit växa och bli stora. Samverkan kan även hindra att unga faller ”genom skyddsnetet”. Samverkan bör därför ske mellan de förvaltningar som arbetar gentemot barn och ungdom.

6.1.2 Familjecentral

Arbete bör intensifieras för att starta upp en familjecentral. En familjecentral underlättar samarbetet och samverkan mellan kommunens förvaltningar och MVC och BVC. Den tar tillvara på resurserna i kommunen, samtidigt som det underlättar för kommuninvånarna att söka stöd och hjälp.

6.1.3 Föräldrastöd

Föräldrar är viktiga i det förebyggande arbetet. Forskning och utvärdering visar att föräldrastöd är en effektiv insats som kan förbättra barns möjligheter till en bra uppväxt och på sikt bättre folkhälsa. Kommunen bör arbeta för att kunna erbjuda föräldrastöd via utbildning i utvärderade föräldrastöd/utbildningsmetoder. Föräldrautbildningar ger föräldrarna verktyg och strategier för att hantera olika situationer. Ett långsiktigt mål bör vara att få ett heltäckande föräldrastöd dvs. att stöd erbjuds föräldrar under hela uppväxten (från spädbarnsåren upp till tonåren).

6.1.4 Plan för ANT-undersökning

Undersökningar och kartläggningar bör göras regelbundet för att följa upp hälsoläget och drogvanor. En undersökning som genomförts i kommunen ett par gånger är *Liv & hälsa*. En plan för hur resultatet från undersökningen på ett bra sätt ska hanteras och användas bör tas fram. Den bör innehålla hur resultatet ska presenteras i nämnder, förvaltningar och gentemot elever och deras föräldrar samt hur åtgärder ska vidtas och genomföras utifrån resultatet.

6.2 Handlingsområden och åtgärder för respektive förvaltning

Nedan beskrivs de olika insatserna för respektive förvaltningen kortfattat, för ytterligare information kontakta ansvariga på respektive förvaltning. I den följande texten redovisas vad som menas i tabellen:

Vad: Vad som ska göras/åtgärd/projekt/arbete

Hur: Hur arbetet ska genomföras

Vilka: Målgrupp som arbetet riktar sig till

När/Tid: Tidpunkt arbetet ska ske och/eller eventuellt startas upp och påbörjas

Ansvarig: Ska ansvara för att arbetet genomförs samt rapportera till ytterst ansvarig.

Förvaltningscheferna är ytterst ansvariga för förvaltningens insatser vilket innebär att de aktivt stödjer och följer upp arbetet samt rapporterar till kommunstyrelsen.

6.2.1 Barn- och utbildningsförvaltningen

Förebyggande och samverkande insatser bland elever

Vad: Förebyggande och samverkande insatser bland elever

Hur: Information om drogers skadeverkningar i undervisningen, främst i NO-undervisningen och under hälsotema. Ökad samverkan med socialförvaltningen.

Vilka: Målgrupp är eleverna själva

När: Kontinuerligt

Ansvarig: Rektor

Minska ungdomars tillgång till droger

Vad: Minska ungdomars tillgång till droger (tobak, alkohol, narkotika).

Hur: Informera föräldrarna bland annat med ÖPP-modellen (Örebro Preventions Program), för att föräldrarna ska medverka till att uppskjuta ungdomars alkoholdebut. Informera allmänheten i syfte att minska langning.

Vilka: Målgrupp är föräldrar och andra vuxna.

När: Kontinuerligt.

Ansvarig: Rektor

Förbättra elevernas psykosociala miljö

Vad: Arbeta med att förbättra skolornas psykosociala miljö.

Hur: Nolltolerans mot kränkande behandling och mobbning. Varje incident ska resultera i en reaktion från de vuxna. Föräldrar kontaktas omgående vid ogiltig frånvaro.

Vilka: Vi är varandras miljö, alla är målgrupp.

När: Kontinuerligt.

Ansvarig: Rektor

6.2.2 Socialförvaltningen

Örebro Preventions Program

Vad: Medverka i genomförandet av Örebro Preventions Program (ÖPP)

Hur: Delta i föräldrautbildningarna

Vilka: Målgruppen är föräldrar och ungdomar i Vingåkers kommun

När: 2009 och framåt

Ansvarig: IFO chefen

Eftervårdsgrupper

Vad: Starta eftervårdsgrupper

Hur: I samverkan med Vårnäs

Vilka: Målgruppen är personer som genomgått behandling mot sitt missbruk

När: Under 2009

Ansvarig: IFO chefen

Vingåkers kommun

Behandlingsgrupper för kvinnor med missbruksproblem

Vad: Starta behandlingsgrupper för kvinnor med missbruksproblem

Hur: I samverkan med Vårnäs

Vilka: Målgruppen är kvinnor med missbruksproblem

När: Under 2009

Ansvarig: IFO chefen

Läkemedelsgenomgångar

Vad: Genomföra läkemedelsgenomgångar

Hur: Tillsammans med läkare och förhoppningsvis Apoteket gå igenom läkemedelsordinationer

Vilka: Patienter inom kommunal hälso- och sjukvård

När: Under 2010 och framåt

Ansvarig: Medicinskt ansvarig sjuksköterska

Läkemedelsgenomgångar

Vad: Minimera risken för att narkotiska läkemedel kommer i orätta händer

Hur: Fortsatt strikt följa rutiner för läkemedelshantering

Vilka: Invånare i Vingåkers kommun

När: Under 2009 och framåt

Ansvarig: Medicinskt ansvarig sjuksköterska

Efterlevnad av tobakspolicy

Vad: Tillförsäkra efterlevnaden av nämndens tobakspolicy

Hur: Stötta förvaltningens avdelningar i att tillförsäkra efterlevnaden av nämndens tobakspolicy

Vilka: Målgruppen är personal och brukare inom förvaltningen

När: Under 2009 och framåt

Ansvarig: Förvaltningschef

Granskning av detaljhandel med öl och tobak

Vad: Begränsa tillgången på öl och tobak för ungdomar under 18 år

Hur: Socialförvaltningen ska ha en fortsatt hög nivå på granskningen av detaljhandel med öl och tobak

Vilka: Målgruppen är ungdomar under 18 år

När: Under 2009 och framåt

Ansvarig: Tillståndshandläggaren

Drogpolicy för föreningar och bidragsnormer

Vad: Uppmuntra och stödja sociala föreningar att ta fram alkohol- och drogpolicy.

Hur: Arbetet sker genom föreningsmöten och andra kontakter. Drogpolicy kan kopplas samman med bidragsstödet så att det är en förutsättning för stöd eller att föreningar som arbetar aktivt i frågan får extra stöd.

Vem: Målgruppen är föreningar som uppbär föreningsstöd från socialnämnden

När: Arbetet skall påbörjas under våren 2009

Ansvarig: Förvaltningschefen

6.2.3 Kultur- och fritidsförvaltningen

Drogpolicy för föreningar och bidragsnormer

Vad: Uppmuntra och stödja ungdomsorganisationer att ta fram alkohol- och drogpolicy.

Hur: Arbetet sker genom föreningsmöten och andra kontakter. Drogpolicy kan kopplas samman med bidragsstödet så att det är en förutsättning för stöd eller att föreningar som arbetar aktivt i frågan får extra stöd.

Vem: Målgruppen är föreningar med verksamhet för ungdomar

När: Arbetet skall påbörjas under våren 2009.

Ansvarig: Förvaltningschefen

Fritidsgårdsverksamhet

Vad: Fritidsgården skall arbeta alkohol- och drogförebyggande.

Hur: Alla aktiviteter skall vara drogfria. Ungdomarna skall informeras om drogers skadliga verkan.

Vilka: Ungdomar på fritidsgården

När: Kontinuerligt

Ansvarig: Fritidsgårdsföreståndaren

Ytterst ansvarig: Förvaltningschefen

6.2.4 Kommunledningsförvaltningen

Införskaffande av alkometer

Vad: Införskaffande av instrument för att vid misstanke om missbruk eller att någon är alkoholpåverkad på arbetet kunna utföra provtagning.

Hur: Inköp av alkometer till Vingåkers kommun

Vilka: Målgruppen är kommunens egen personal

När/Tid: Februari 2009

Ansvarig: Personalenheten

Översyn av tobakspolicyn

Vad: Vingåkers kommuns tobakspolicy ses över

Hur: Personalenheten tar fram ett förslag att presentera för förvaltningschefgruppen.

Vilka: Målgruppen är kommunens egen personal

När/Tid: December 2009

Ansvarig: Personalenheten

Erbjudande om rökavvänjningskurser

Vad: Erbjudande kommunens personal rökavvänjningskurser

Hur: Informera personal om möjligheten att vid behov gå rökavvänjningskurser i kommunens regi.

Vilka: Målgruppen är kommunens egen personal

När/Tid: Kontinuerligt

Ansvarig: Personalenheten

Uppdatering av styrdokumentet "Personalpolitiskt handlingsprogram vid missbruk av alkohol och droger"

Vad: Styrdokumentet "Personalpolitiskt handlingsprogram vid missbruk av alkohol och droger" ses över

Hur: Personalenheten tar fram ett förslag att presentera för förvaltningschefgruppen.

Vilka: Målgruppen är kommunens egen personal

När/Tid: December 2009

Ansvarig: Personalenheten

6.2.5 Tekniska förvaltningen

Deltagande i centralt arrangerade drogförebyggande aktiviteter

Vad: Förvaltningen ska bedriva ett drogförebyggande arbete för sin personal

Hur: Förvaltningens ska tillförsäkra personalens möjlighet att delta på centralt arrangerade drogförebyggande aktiviteter samt vid behov utnyttja den alkohometer som personalenheten kommer att införskaffa.

Vilka: Målgruppen är förvaltningens egen personal

När/Tid: December 2009

Ansvarig: Förvaltningschefen